

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ОСВІТНЬОЇ
АНАЛІТИКИ»**

ЕТИЧНИЙ КОДЕКС

Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики»

ПРЕАМБУЛА

Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики» (далі – Інститут) є провідною науковою установою в Україні з питань розвитку освітньої статистики та інформаційної аналітики. Головною метою діяльності Інституту є розробка та впровадження в Україні системи освітньої аналітики, яка реалізується через наукову, науково-організаційну, науково-технічну та аналітичну діяльність.

Інший важливий аспект діяльності Інституту полягає у створенні надійного інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Міністерства освіти і науки України щодо формування та реалізації державної політики у сферах освіти і науки. Інститут став інформаційно-аналітичним бек-офісом Міністерства освіти і науки України, ефективно використовуючи сучасні IT-інструменти та методи аналізу даних Data Science. Інститут забезпечує технічне адміністрування національних інформаційних систем управління освітою, які постійно масштабуються та модернізуються за рахунок нових прикладних програм. Важливою складовою діяльності Інституту є також міжнародна співпраця, зокрема реалізація проєктів ЄС у контексті гармонізації національної системи освіти з європейським освітнім простором.

З огляду на виклики сучасного світу, які постають перед науковою спільнотою у процесі розвитку знань і науки, а також важливість дотримання моральних стандартів і принципів, на засіданні Вченої Ради Інституту було

ухвалено «Етичний кодекс Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики» (далі – Кодекс), який встановлює етичні норми академічних взаємовідносин та доброчесності для всіх працівників Інституту.

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Кодекс Інституту встановлює основні етичні принципи, норми та правила, якими керуються працівники Інституту під час виконання своїх професійних обов'язків. Він сприяє утвердженню високих стандартів академічної доброчесності, етичної поведінки та взаємовідносин як у внутрішньому середовищі Інституту, так і з його зовнішніми партнерами та широкою громадськістю.

Основою Кодексу є міжнародні та національні нормативні документи, такі як Європейська хартія дослідників, Берлінська декларація про відкритий доступ до знань, керівні принципи IAU-MCO (International Association of Universities and the Magna Charta Observatory) та Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти у Європі. Інститут бере на себе зобов'язання імплементувати ці етичні стандарти, враховуючи найкращі європейські та міжнародні практики.

Етичні цінності наукової спільноти Інституту та порядок перевірки і розгляду етичних порушень визначаються Конституцією України, Законом України «Про освіту», Законом України «Про наукову та науково-технічну діяльність», Законом України «Про інноваційну діяльність» та іншими законодавчими актами, а також Статутом Інституту, Правилами внутрішнього розпорядку, наказами і розпорядженнями директора та іншими нормативно-правовими актами Інституту.

Етичні норми Кодексу спрямовані на забезпечення прозорості, відповідальності та дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності працівників Інституту. Всі працівники Інституту зобов'язані ознайомитися з Кодексом і розуміти свою персональну відповідальність за дотримання його вимог.

Кодекс не покликаний вирішувати спірні ситуації, пов'язані з недобросовісною поведінкою, але закладає основи для їх вирішення на підставі реалізації мети Інституту.

У цьому Кодексі поняття й терміни вживаються у такому значенні:

- **Академічна етика** – сукупність моральних і етичних норм, правил та принципів, що регулюють поведінку та взаємовідносини працівників в межах Інституту, включаючи академічну доброчесність і діловий етикет.
- **Академічна доброчесність** – набір етичних принципів і встановлених законом правил, якими повинні керуватися працівники Інституту під час проведення наукових досліджень з метою забезпечення довіри до результатів наукової діяльності.
- **Діловий етикет** – встановлений порядок взаємодії та поведінки працівників Інституту під час виконання своїх професійних обов'язків, включаючи ділове листування, прийом на роботу, звернення до керівництва та ін.
- **Конфлікт інтересів** – ситуація, за якої особисті інтереси працівників Інституту можуть суперечити їх професійним обов'язкам або інтересам Інституту.
- **Приватний інтерес** – будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, який виникає через особисті, сімейні, дружні або інші позаслужбові стосунки з фізичними чи юридичними особами.
- **Наукова спільнота Інституту** – наукові та інші працівники Інституту, які залучені до наукової, науково-організаційної, науково-технічної або аналітичної діяльності, а також інші особи, які беруть участь у проєктах і програмах Інституту.

II. ЦІННОСТІ ТА ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ

Основні цінності, на яких ґрунтується діяльність Інституту, є етичними орієнтирами для всіх працівників та забезпечують фундамент прозорості,

взаємоповаги й відповідальності в науковій та професійній діяльності. Ці цінності створюють сприятливе академічне середовище, зміцнюють довіру до наукових результатів і підтримують позитивну репутацію Інституту.

Основні цінності Інституту:

- **Академічна доброчесність** – дотримання найвищих стандартів чесності, прозорості та об'єктивності під час проведення наукових досліджень і виконання професійних обов'язків.
- **Академічна свобода** – свобода вибору дослідницьких напрямків, формування гіпотез, обговорення та публікації результатів наукової діяльності.
- **Гуманізм** – повага до людської гідності, прав і свобод кожної людини.
- **Демократизм** – участь працівників у прийнятті рішень, що стосуються їхньої професійної діяльності.
- **Повага до соціокультурного розмаїття** – толерантність до різних культур, світоглядів і думок.
- **Відповідальне ставлення до довкілля** – дбайливе використання природних ресурсів і турбота про навколишнє середовище як важлива складова сталого розвитку.
- **Навчання протягом життя** – сприяння безперервному професійному та особистісному розвитку.
- **Інтеграція в міжнародний освітній і науковий простір** – підтримка міжнародної співпраці, обміну досвідом і участь у спільних дослідницьких проєктах.

Основні етичні принципи діяльності Інституту:

- **Прозорість і відповідальність** у всіх аспектах професійної діяльності.
- **Постійне вдосконалення професійної компетентності** та набуття нових знань.
- **Незалежність і неупередженість** у проведенні наукових досліджень.
- **Дотримання конфіденційності інформації** та відповідальне ставлення до індивідуальних даних відповідно до чинного законодавства.

- **Уникнення конфлікту інтересів**, які можуть вплинути на професійну діяльність.
- **Повага до різноманітності та інклюзії** у професійному середовищі.
- **Відповідальність за наукові результати** та їхню верифікацію.
- **Соціальна відповідальність** за вплив наукових досліджень на суспільство й довкілля.

Інститут також дотримується принципів етичного використання ресурсів та належного визнання інтелектуальної власності, поважаючи авторські права і внесок усіх учасників наукової діяльності.

Крім цього, Інститут забезпечує високі етичні стандарти під час роботи з індивідуальними даними, гарантуючи їхню конфіденційність та захист відповідно до чинного законодавства. Усі дослідження проводяться з дотриманням принципів дослідницької етики, включаючи отримання інформованої згоди учасників, прозорість методології та відповідальне використання отриманих результатів.

ІІІ. НОРМИ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

Члени наукової спільноти Інституту зобов'язуються дотримуватись таких норм етичної поведінки, які є основою для створення гармонійного і продуктивного середовища:

1. Дотримання законодавства та внутрішніх нормативних актів:

- Виконувати вимоги законодавства України, внутрішніх нормативних актів Інституту, а також інших документів, що регулюють професійну діяльність. Не вчиняти правопорушень і не сприяти їхньому здійсненню іншими особами.
- Поважати законодавство щодо авторських та/або суміжних прав, дотримуватися норм доброчесного використання інтелектуальної власності.

2. Поважати честь, гідність та особисту недоторканність:

- Поважати права, гідність та особисту недоторканність кожної людини, незалежно від її раси, кольору шкіри, політичних, релігійних переконань, статі, віку, етнічного чи соціального походження, громадянства, майнового стану чи інших ознак.
- Уникати дискримінації та упередженого ставлення до колег на основі особистих характеристик.

3. Дотримання моральних норм і принципів академічної доброчесності:

- Підтримувати високі етичні стандарти у своїй науковій та професійній діяльності, поважати думки та позиції колег, сприяти конструктивному діалогу та обговоренню ідей.
- Уникати академічного плагіату, фальсифікації даних, неетичного використання наукових результатів.

4. Відповідальність за репутацію Інституту:

- Уникати поширення неправдивої або неперевіреної інформації про Інститут та його працівників у засобах масової інформації та соціальних мережах.
- Утримуватися від коментарів, що можуть зашкодити репутації Інституту або стосуватися приватного життя працівників Інституту.

5. Створення атмосфери довіри та співпраці:

- Підтримувати атмосферу довіри, взаємоповаги та відповідальності в колективі, сприяти взаємодопомозі й партнерству. Виявляти гуманізм, ввічливість, пунктуальність і доброзичливість у стосунках з колегами.
- Забезпечувати зважену та аргументовану критику, яка має стосуватися лише професійних питань та не повинна принижувати гідність колег.

6. Дотримання загальних стандартів поведінки:

- Дотримуватися загальної культури поведінки, проявляти гуманізм, ввічливість та увагу до інших людей.

- Піклуватися про культуру мовлення та дотримуватися ділового стилю спілкування.
- Відповідно до формату заходів, підтримувати діловий стиль одягу, який відзначається охайністю та відповідністю обставинам.

7. Запобігання конфліктам і насильству:

- Не чинити адміністративного впливу або тиску на колег з метою прийняття неправових рішень.
- Уникати фізичного або психічного насильства у взаєминах із колегами.

8. Збереження матеріальних ресурсів та майна Інституту:

- Дбайливо ставитися до майна Інституту та уникати дій, які можуть спричинити шкоду матеріально-технічній базі.
- Сприяти підтриманню належного санітарного стану в приміщеннях та поважати працю господарського персоналу.

9. Відповідальність за академічну репутацію:

- Підтримувати академічну репутацію Інституту своєю працею та досягненнями.
- Уникати дій, що можуть зашкодити іміджу Інституту.

10. Протидія корупції:

- Сприяти прозорості та чесності у своїй діяльності, активно протидіяти проявам корупції у науковому середовищі.

11. Розв'язання конфліктів:

- Уникати участі в конфліктних ситуаціях, що можуть зашкодити особистій або професійній репутації.
- У випадку конфлікту, діяти відповідно до загальнолюдських моральних принципів і норм професійної етики.

IV. НЕПРИПУСТИМІСТЬ ПОРУШЕННЯ ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ І НОРМ ЧЛЕНАМИ НАУКОВОЇ СПІЛЬНОТИ

Порушення етичних норм у дослідженнях включає недотримання принципів академічної свободи та доброчесності, а також порушення засад дослідницької етики. Етичні порушення підривають довіру до науки та завдають шкоди не тільки окремим дослідникам, але й всій науковій спільноті та суспільству. До таких порушень належать:

- **Свідоме поширення неправдивої або упередженої інформації щодо наукових досліджень** – розповсюдження неперевіраних або сфабрикованих наукових результатів є серйозним порушенням етичних принципів, оскільки вводить в оману громадськість і наукову спільноту.
- **Спотворення або фальсифікація даних у дослідженнях** – зміна або підробка наукових даних з метою підтвердження гіпотез чи отримання бажаних результатів є серйозним етичним злочином, що підриває основу наукової об'єктивності.
- **Використання чужих наукових матеріалів без належного зазначення авторства та джерел** – плагіат є неприпустимим в академічній діяльності, оскільки порушує права авторів і руйнує довіру до наукової системи.
- **Штучне обмеження академічної свободи інших членів наукової спільноти** – перешкоджання іншим дослідникам у реалізації їхніх наукових ідей або обмеження доступу до інформації, необхідної для досліджень.
- **Привласнення результатів досліджень інших осіб** – включення до списку авторів осіб, які не брали участі у дослідженні, або присвоєння результатів роботи інших дослідників є грубим порушенням етичних стандартів наукової співпраці.
- **Підробка підписів, даних або документів** – це включає підробку звітів та інших документів, що стосуються дослідницької діяльності, з метою отримання вигоди або уникнення відповідальності.

Неприпустима поведінка у взаємодії з іншими членами наукової спільноти:

- **Наклеп або свідоме завдання шкоди репутації членів наукової спільноти** – неетичні публічні заяви, що мають на меті зниження репутації

працівника без належних підстав, шкодять академічній свободі та атмосфері співпраці.

- **Свідоме невиконання посадових обов'язків** – протидія виконанню професійних обов'язків інших членів наукової спільноти є порушенням етичних норм співпраці.
- **Дискримінація** за ознаками віку, статі, національності, релігії або інших ознак – будь-які форми дискримінації є несумісними з принципами рівності та академічної свободи.
- **Прояви насильства, агресії або сексуальні домагання** – фізичне чи психологічне насильство, агресія або сексуальні домагання несуть пряму загрозу академічній спільноті та заборонені як етичні порушення.

Порушення, що шкодять репутації Інституту включають дії, які негативно впливають на репутацію Інституту та наукової спільноти:

- **Пропонування або отримання незаконної винагороди** – за наукові послуги або посадове просування заборонено і суперечить етичним стандартам.
- **Використання ненормативної лексики або порушення норм поведінки** – у науковому середовищі необхідно дотримуватися норм загальноприйнятої поведінки, уникати конфліктних ситуацій та виявляти взаємну повагу.
- **Використання символіки Інституту** для приватних цілей без дозволу або з метою отримання матеріальної вигоди є етичним порушенням.
- **Публікація неперевіреної або неправдивої інформації** про Інститут або його членів у медіа та соціальних мережах може завдати шкоди репутації всієї установи.

V. ЕТИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Наукова діяльність є однією з ключових сфер роботи Інституту і вимагає дотримання спеціальних етичних стандартів, що забезпечують довіру до

наукових результатів, захист прав учасників досліджень та відповідальність за вплив досліджень на суспільство.

Основні принципи етики наукових досліджень:

- **Відповідальність за наукові дані** – дослідники повинні забезпечувати точність, надійність і об'єктивність своїх результатів, розуміючи, що помилки можуть мати серйозні наслідки для науки та суспільства.
- **Повага до прав учасників досліджень** – дослідники повинні дотримуватися принципів конфіденційності, безпеки та непорушності прав учасників.
- **Поінформована згода** – участь у дослідженні повинна бути добровільною, за наявності попередньої інформації про цілі, методологію та можливі наслідки дослідження.
- **Етичне використання технологій** – дослідники зобов'язані відповідально використовувати нові технології, враховуючи етичні виклики та потенційні ризики.
- **Прозорість і відкритість результатів** – науковці мають бути готові до публічного обговорення своїх досліджень, включаючи їх методологію, результати і можливі наслідки для суспільства.
- **Попередження конфліктів інтересів** – дослідники повинні уникати ситуацій, у яких особисті інтереси можуть вплинути на об'єктивність досліджень або завдати шкоди суспільству.
- **Соціальна відповідальність** – науковці повинні усвідомлювати свій вплив на суспільство та уникати досліджень, що можуть завдати шкоди людям або довкіллю.

Порушення етики досліджень, такі як фальсифікація даних, плагіат, недотримання прав учасників та порушення конфіденційності, не лише шкодять репутації окремих дослідників, але й підривають довіру до науки загалом. Такі порушення можуть призводити до серйозних наслідків, включаючи відкликання наукових публікацій, правові санкції, а також втрату академічної репутації як окремих науковців, так і установи.

З метою забезпечення дотримання етичних норм у дослідженнях, в Інституті передбачено можливість створення **тимчасових комісій з етики**. Такі комісії будуть формуватися за необхідності для проведення експертизи наукових проєктів, що викликають етичні питання або потенційно можуть мати вплив на права учасників досліджень, конфіденційність даних, суспільство або довкілля.

Функції тимчасових комісій з етики включають:

- Оцінку потенційних ризиків для учасників досліджень, зокрема їхніх прав та безпеки.
- Аналіз відповідності проєкту етичним нормам Інституту та міжнародним стандартам.
- Надання рекомендацій щодо можливих змін у проєкті з метою дотримання етичних принципів.
- Перевірка відповідності використання нових технологій або методів досліджень етичним вимогам.
- Попередження або врегулювання конфліктів інтересів між дослідниками та іншими учасниками процесу.

Такі комісії повинні складатися з досвідчених науковців і експертів з етики, які не мають безпосереднього інтересу в дослідженні. У випадках, коли проєкт викликає серйозні етичні занепокоєння або ризики, комісія матиме право призупинити його реалізацію до вирішення всіх питань.

Тимчасові комісії з етики створюються за рішенням керівництва Інституту або на запит самого дослідника/дослідницької групи. Комісія має надавати свої висновки у визначений термін, щоб не затримувати реалізацію проєкту. У разі, якщо дослідник не погоджується з рішенням комісії, передбачена процедура апеляції.

VI. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ ПОЛОЖЕНЬ КОДЕКСУ

Працівники Інституту несуть відповідальність за недотримання положень цього Кодексу відповідно до чинного законодавства України, внутрішніх

нормативних актів Інституту та етичних принципів, викладених у даному документі. Всі випадки порушення норм Кодексу підлягають розгляду адміністрацією Інституту з метою вирішення питання щодо вжиття заходів та забезпечення відповідних наслідків для осіб, які вчинили такі порушення.

VI. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Цей Кодекс набирає чинності з моменту його ухвалення Вченою радою Інституту та стає обов'язковим для виконання усіма членами наукової спільноти Інституту.

Кожен член наукової спільноти Інституту має право вносити пропозиції щодо змін і доповнень до Кодексу.

Зміни та доповнення до Кодексу вносяться на підставі рішення Вченої ради Інституту за поданням будь-якого члена наукової спільноти Інституту. Усі пропозиції розглядаються та затверджуються відповідно до встановлених внутрішніх процедур.

Усі члени наукової спільноти Інституту зобов'язані дотримуватися етичних норм та принципів, викладених у цьому Кодексі. Незнання або ігнорування етичних норм не звільняє від відповідальності за їх порушення.